

LBRIS

We know
books

Radu Tudoran

Toate pânzele sus!

Cu ilustrații de Mircea Pop

arthur

PARTEA ÎNTÂI

La poarta Levantului

CAPITOLUL I. <i>Fiecare epavă își are taina ei</i>	7
CAPITOLUL II. <i>Și oamenii au tainele lor</i>	37
CAPITOLUL III. <i>Întâmplări la sfârșitul lui martie</i>	74
CAPITOLUL IV. <i>Plutașul năzdrăvan</i>	96
CAPITOLUL V. <i>Echipajul</i>	112
CAPITOLUL VI. <i>Paznicul farului</i>	122
CAPITOLUL VII. <i>Cherestea pentru Pireu</i>	147

PARTEA A DOUA

Ultima sirenă

CAPITOLUL VIII. <i>Oprire la Țarigrad</i>	163
CAPITOLUL IX. <i>„Drum bun, domnule Vaillant!...”</i>	191
CAPITOLUL X. <i>Glasurele mării</i>	219
CAPITOLUL XI. <i>Un călugăr ciudat</i>	232
CAPITOLUL XII. <i>Adnana</i>	251
CAPITOLUL XIII. <i>Rechinii</i>	270
CAPITOLUL XIV. <i>Altfel de primejdii</i>	295
CAPITOLUL XV. <i>Din cartea prieteniei</i>	321
CAPITOLUL XVI. <i>Cântecul sirenei</i>	342
CAPITOLUL XVII. <i>Când se împotmolește ancora</i>	366

CAPITOLUL XVIII. <i>Invizibilul Martin Stricland</i>	387
CAPITOLUL XIX. <i>Sub coasta africană</i>	398
CAPITOLUL XX. <i>Uraganul</i>	415
CAPITOLUL XXI. <i>Plânsul plutașului</i>	431
CAPITOLUL XXII. <i>Primăvara în Brazilia</i>	450
CAPITOLUL XXIII. <i>În concurență cu președintele Uruguayului</i>	460
CAPITOLUL XXIV. <i>Închisorile Argentinei</i>	475
CAPITOLUL XXV. <i>Capul celor Unsprezece Mii de Fecioare</i>	495

PARTEA A PATRA

Alcalufii

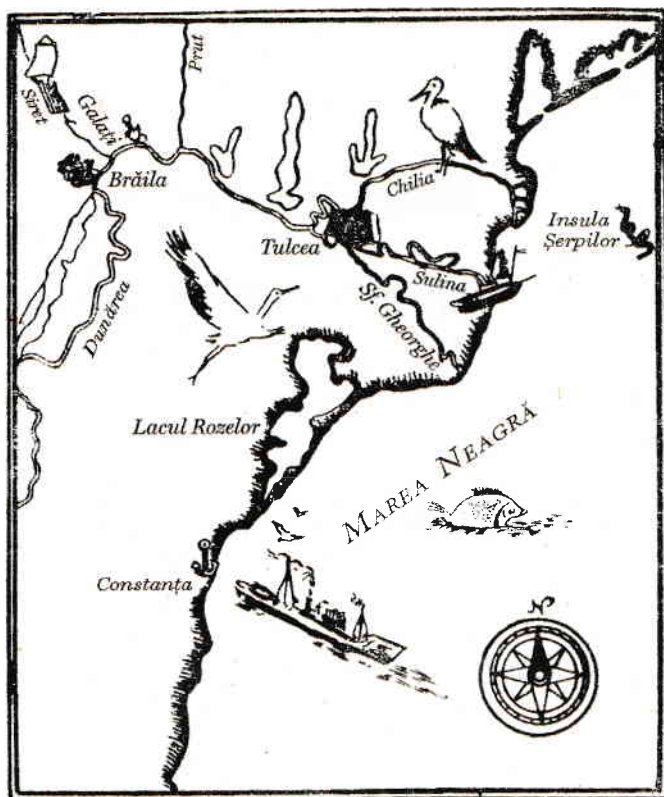
CAPITOLUL XXVI. <i>Barul Cristofor Columb</i>	501
CAPITOLUL XXVII. <i>Uiliaul</i>	517
CAPITOLUL XXVIII. <i>Țărmul de aur</i>	534
CAPITOLUL XXIX. <i>Satul alcalușilor</i>	551
CAPITOLUL XXX. <i>Pământul necunoscut</i>	572
CAPITOLUL XXXI. <i>Răfuiala</i>	587
CAPITOLUL XXXII. <i>Viteazul Ismail</i>	597
CAPITOLUL XXXIII. <i>Zgrițuroaica de la Milky Way</i>	608
CAPITOLUL XXXIV. <i>Unde se sfârșește și unde începe aventura</i>	617
<i>Mic manual marinăresc</i>	629

LBRIS

We know
books

PARTEA ÎNTÂI

La poarta Levantului

CAPITOLUL I

Fiecare epavă își are taina ei

Pe la jumătatea lui martie 1881, corabia grecească *Penelopa*, încărcată vârtos cu cereale, grâu de Bărăgan, dulce, cu bobul greu, cobora găfâind pe brațul de mijloc al Dunării, către Sulina, ca să iasă în mare și să ia drumul Patridei, la Pireu.

Căpitanul ei era kir Iani Ghinis – negustor iscusit și marinar bătrân, botezat de toate furtunile arhipelagului grecesc. Numai că în această călătorie kir Iani își cam greșise socotelile și cu navigația, și cu negustoria. Intrată pe Dunăre la începutul lui decembrie anul trecut, *Penelopa* fusese prinsă de ghețuri timpurii la Brăila și abia izbutise să se strecoare printre sloiuri, ca să ajungă la loc potrivit de iernare, pe canalul Măcin. Și iaca așa, dacă ții seama că o corabie care stă țepănă la mal nu bagă nimic în punga stăpânului, ci dimpotrivă, stoarce din ea în fiecare zi, ai să înțelegi de ce în această iarnă trei cute adânci se iviseră pe fruntea căpitanului, singurul loc unde își mai putea găsi loc vreo cută, pe o față brăzdată în toate chipurile de zbârcituri.

Fiindcă, vezi, gheața e ticăloasă; o auzi noaptea trosnind, strângând pânțele corabiei în chingi – și găfâi și găfâi, ca și cum ai sta pe brânci, cu un sac de o sută de ocale în spinare – și visezi la arhipelag, la portocali și la lămâi, și zadarnic bați cu pumnul în tambuchiul* cabinei de la prova de unde se ridică miros de berbec fript și unde oamenii din echipaj, pezevenghii, fac chiolhan cu banii tăi. Și zadarnic strigi:

— Bre Nicola, bre Lachi, bre Gherasim, aveți grijă de gheață, bre! Ce, ați căpiat ori nu m-auziți?

Gheața trebuie spartă în fiecare zi, de jur împrejur, ca să nu te sugrume, dar pezevenghii stau la căldură, mănâncă berbec fript, cântă și benchetuiesc.

— Bre Ismail, bre Marulis, aveți grijă, bre, că mă nenorociți!

Of, și după multe asemenea nopți de chin, într-o zi, din plumburiu, cerul se face albăstrui, ghețurile se umflă și trosnesc și p-ormă încep să curgă sloiuri – și acum, kir Iani, să te ții! Sloiurile vin mugind și se încăleacă, și trosnesc, și căpitanul aleargă

* Explicația cuvintelor necunoscute, privitoare la vapoare și corăbii, se găsește la sfârșitul volumului, în micul manual marinăresc.

pe punte, cu capul gol, scaldat în sudori, aburind ca un ceaun pus la fiert, și strigă deznădăjduit:

— Mai bine să-mi rupă mie un picior! Hei, măi băieți, măi, dragii mei! N-auzi, Nicola, n-auzi, Marulis, nici tu, Gherasim, hoților! Lachi, Ismail, prieteni scumpi, puneți mâna, puneți mâna, pezevenghi ce sunteți!

Sloiurile scrâșnesc, corabia trosnește și plânge și kir Iani se dă cu fruntea de parapet, pierdut...

Ah, și unde-s portocalii, și lămâii, și arhipelagul cu insule verzi!

Pe urmă ghețurile se duc, se duc, dar corabia are bordajul crăpat și ia apă și pezevenghii trag la pompă numai c-o mână, iar cu cealaltă se scarpină în tur, privind la cerul curat și rânjind bucuroși, cu dinții lor mari, ca de cal, care toată iarna au mestecat de pomană berbec fript. Douăzeci de berbeci, kir Iani i-a plătit și i-a scris în carnet, douăzeci de berbeci și șaptesprezece vedre de vin, ptiu!, și patru sute cincizeci de pâini – să te iei cu mâinile de păr!

Ei, și acu să vedem cum mergem la Pireu. Corabia trebuie trasă pe mal, aici se cer multe parale, că vin cincizeci de hoțomani, cu odgoane, cu argați, cu manele și cu un vătaf afurisit, o namilă de om din Brăilița, cu ciomag la subsuoară și cu cuțit la brâu.

— Treizeci de icosari! zice vătaful. Atât să ne dai: niciunul mai puțin.

Kir Iani își bagă degetele în gât și începe să horcăie ca un spânzurat.

— Huo, pezevenghi țe sinteți! izbutește să găfâie, în sfârșit, arătându-și furia în acel grai valah cu iz de arhipelag, cunoscut prin porturile dunărene până și azi. Treizeți de icosari ca să tradzeți corabia pe malu? Mai bine îi dau focu cu mâna mea!

Oamenii îl privesc neclintiți și răi, că toată iarna n-au mâncat – și-o să mai treacă multă vreme până să prindă la ananghie alt căpitan de vas.

— Dacă vrei să-i dai foc, a-ncoa' o para să-ți aduc un chil dă gaz! zice vătaful rânjind.

— Bre, oameni buni, aveți inimă, bre! se roagă kir Iani înmuiat.

— Lasă inima în pace, că pe noi ne taie la ramazan! se amestecă în vorbă un om, mișcându-și muchia palmei pe pânțele, cu gestul care lui kir Iani îi e atât de cunoscut, din frecăturile sale cu hamalii și cu celelalte neamuri de pezevenghi din atâtea porturi colindate de el.

— Corabie mare, jupâne! adaugă un alt om. Asta încarcă opt vagoane. Dintr-un transport te îmbogățești!

Kir Iani îl privește uluit. Până mai ieri, alaltăieri, haimanalele astea nici nu știau ce-i acela drum de fier, și-acum socotesc încărcătura în vagoane, ca la Stambul sau la Pireu.

— Da' de unde, oameni buni! zice, după ce s-a dezmeticit. Care corabie?! Un barcazu nenoroțitu! Trei vagoane mari si late dacă potu să încarcu – si-asa încă e prea multu; niți nu stiu dacă nu mă scufundu pe drumu.

Dar ce atâta vorbă? Treizeci de icosari au cerut, treizeci le dai. Mâine au să ceară patruzeci – și n-o să-ți rămână, într-adevăr, decât să iei o sticlă de gaz, s-o verși jumătate

pe punte, jumătate în hambar, să dai foc și p-ormă să pleci la Stambul cu vreun caic turcesc, fiindcă o să-ți fie rușine să te arăți atât de prăpădit în fața unui căpitan simpatriot.

În sfârșit, cu găfâieli, cu scârțâieli, corabia e trasă pe mal, în gemetele căpitanului deznădăjduit... Ah, frățicule, biata corabie, cinci scânduri din bordaj sunt făcute praf! Acum vin marangozii cu scule de dulgher, alți pezevenghi, care vor și ei icosari. Pe urmă apucă-te de călăfăuit, de cătrănit, tocmește-te iarăși cu hoțomanii de la început, să-ți dea corabia la apă, altfel putrezești pe mal – și nu-i timp de pierdut, că mugurul salciei a început să se umfle, cum se umflă apele Dunării, cenușii – și dacă nu te grăbești să încarci, acu' - acu' încep să vină căpitanii din jos și într-o săptămână prețul grăului se urcă de zece ori...

Într-adevăr, de data asta kir Iani o greșise și cu navigația, și cu negustoria. Dar acum, de bine, de rău, corabia aluneca la vale, spre mare, spre arhipelagul cu portocalii și cu lămâii înfloriți, lăsând necazurile în urmă, în susul fluviului involburat, peste care apăsau ultimii nori de martie, dușmănoși și posomorâți.

Penelopa era o corabie nu prea mare, mai curând un barcaz – cum spunea însuși căpitanul când voia să se arate umil –, un barcaz cu două catarge și cu pânze puține, care putea să încarce nici opt vagoane, dar nici trei, ci, ca la o bună tocmeală, taman vreo cinci, așa cum încărcase acum. Sub această povară, vasul intra în apă destul de mult, nelăsând deasupra decât vreo patru palme de bordaj, atât cât să poată înfrunta oarecare valuri cumiști. Cât despre furtună, mai bine să n-o întâlnești! Dar, măcar în această privință, iscusința căpitanului nu dăduse niciodată greș în cei aproape douăzeci de ani de când naviga pe aici. El știa să aștepte vântul potrivit și să se adăpostească în porturi cu mult înaintea de a fi prea târziu, chiar dacă în chipul acesta își lungea drumul cu zile întregi sau cu săptămâni...

Soarele, care bătea din față apropiindu-se de nămiezi, făcea să lucească pe scândura înnegrită a bordajului numele corabiei, scris de o parte și de alta a etravei, cu litere verzi, înprospătate de curând cu mare dichis. Sufla un vânt plin, de la apus, și vasul, cu vela mare într-un bord, cu vela mică în celălalt, se mișca binișor, făgăduind să ajungă la Sulina către ora trei.

Căpitanul stătea el însuși la cârmă, fiindcă pe acest braț îngust și cu vânt din pupa, prielnic dar primejdios, nu se încumeta să-și lase soarta în mâna nimănui.

Venind prilejul acum, trebuie spus despre kir Iani Ghinis că era un om pirpiriu, cu un cap scofălcit, cu fălci lăbărțate, pline de țepi cenușii – un om pe care n-ai fi dat două parale dacă n-ar fi avut ochii aceia, niște ochi mici și apropiați, dar atât de vii, încât spuneau singuri cât prețuiește stăpânul lor. Ca îmbrăcăminte, căpitanul nostru nu se deosebea cu nimic de ceilalți căpitani de barcaz din arhipelag; adică purta cizme cu carâmbii scurți vârați sub pantalonii de pânză cenușie, largi jos de un cot, dacă nu mai mult, iar la brâu strânși peste tricoul vărgat cu o curea lată, bătută cu ținte de argint. Pe timp răcoros, ca azi, această îmbrăcăminte se întregea cu o haină de postav negru, care

abia ajungea la șold, ca să țină de cald fără să te faci greoi; în sfârșit, pe tigva cheală, lucie ca bostanul turcesc, căpitanul purta o bonetă de lână albastră, cu ciucure pufos, fluturat de vânt – și în afară de cele arătate mai sus n-avea nimic, nici nasturi auriți, nici ancore brodate cu fir, adică niciun fel de zorzoane, și asta arăta pe adevăratul marinar, vrednic și cinstit față de meseria lui.

Dar, spre deosebire de toți căpitanii din lume, kir Iani nu fuma lulea, ci trabuc, ca lorzii și ca marii negustori, ceea ce umplea de mirare pe cei gură-cască din porturi, care nu mai văzuseră în viața lor marinar cu asemenea tabiet. Auzi comedie, căpitan să fumeze trabuc!... El însă nu ținea seama de mirarea lor, decât poate că îi privea țâfnos – și continua să pufoie cu sânge, împlinindu-și două patimi deodată, și patima fumatului, și a mestecatului, căci dacă jumătate de trabuc o prefăcea în scrum, pe cealaltă o molfia între gingii, degustându-i sucul amarului.

În clipa de început a acestei povestiri, vântul lua domol fumul trabucului și-l împingea în rotocoale leneșe spre prova, unde îl împletea cu alt soi de fum, unsuros și aromat, care ieșea stăruitor pe tambuchiul de la cabina echipajului. Oamenii din echipaj, vârați cu toții sub punte, își pregăteau prânzul, frigând pe cărbuni berbecul cumpărat aseară de la Tulcea, un adevărat berbec dobrogean, fraged și gras, cum nu găsești nici chiar la Sтамbul. Era al douăzeci și unulea în acest drum – ceea ce îți dădea temeieri să crezi că, atunci când aroma fripturii îi gâdila nările, lui kir Iani, care-i plătise pe toți, îi trebuia mare stăpânire de sine să nu scape cavilele timonei din mâini, lăsând barcazul s-o ia razna și să se pună pe uscat.

Adevărul este însă că în clipa asta gândul căpitanului nu era la berbec, ci la cu totul altceva. La prova, aplecat înainte, cu coatele rezemate de parapet, cercetând neclintit apele în fața sa, se afla un om străin, un călător întâmplător, din cale-afară de ciudat – și kir Iani nu-și putea lua ochii din ceafa lui. Alături, pe scândura goală a punții, stătea tolănit – poate dormind, poate visând, poate adulmecând aroma fripturii de berbec – un alt ins, un fel de derbedeu, îmbrăcat zdrențaros, cu o traistă sub cap și cu o flintă strânsă între genunchi.

Întrucât aceste două personaje nu făceau parte din echipaj, se cuvine să lămurim prezența lor aici.

În ziua când, coborând de la Brăila cu cele cinci vagoane de grâu, *Penelopa* acosta la vechiul chei de zid din Galați, unde căpitanul avea de gând să întârzie o după-amiază și o noapte, pentru anumite socoteli cu niște simpatrioți stabiliți în oraș, trenul de București aducea aici, pe linia de la Barboși, deschisă de curând, și depunea pe peronul gării încă în lucru, un călător deosebit de ceilalți. Acesta era un bărbat de vreo treizeci și patru de ani, de statură potrivită, dacă nu chiar înaltă, cu ochi negri, scânteietori și neliniștiți, cu părul castaniu, cu trăsăturile feței desenate apăsate; dar, în înfățișarea lui,

numai obrazul ars de soare și de vânt îl făcea să pară de vârsta arătată mai sus, altminteri părând mult mai tinerel.

Spre deosebire de ceilalți călători din vagonul de clasa întâi, îmbrăcați în redingote negre, cu veste înflorate, gulere scrobite și pălării tari, cam greoi în aceste haine adoptate de curând, tânărul nostru se mișca sprinten în costumul său neobișnuit, un costum cafeniu, alcătuit dintr-o haină în carouri și pantaloni de golf, răsfrânți peste genunchi, cu ciorapi scoțieni și ghetete foarte bombate la vârf. În vreme ce vecinii săi își îmbrăcau cu multă cumpănire pardesiile negre, el luă din cui o pelerină și-o aruncă sub braț, împreună cu șapca de călătorie până atunci aflată în plasă, apoi, apucând cu cealaltă mână un mic geamantan roșu, cu burduf, deschise ușa compartimentului care răspundea direct afară și sări pe peron încă înainte ca trenul să se fi oprit.

— Vreo liftă de la Comisia Europeană! pufni în urma lui unul din domnii rămași în compartiment.

Într-adevăr, tânărul călător părea să fie un străin, necunosător al limbii vecinilor săi, fiindcă tot timpul drumului nu scosese un cuvânt, ci privise stăruitor pe geam peisajul care i se desfășura în fața ochilor. Dar odată coborât pe peron, se îndreptă spre vagonul de bagaje și, văzând că hamalii tocmai coborau un cufăr de călătorie, ferecat cu chingi de metal și cu zdrene încuietori de alamă, li se adresă în cea mai neașteptată limbă românească, spre uimirea unuia din foștii tovarăși de drum, care nu-și putuse înfrânge curiozitatea și se luase pe urmele lui:

— Umblați cu grijă să nu vătămați ceva!

Tovarășul de drum și-ar fi putut satisface curiozitatea mai din vreme, dacă i-ar fi dat prin minte să cerceteze cartea de vizită, în rama ei de piele, atârnată destul de vizibil de încuietoarea micului geamantan pe care ciudatul călător, în clipa când se urcase în tren, la București, îl aruncase în plasa de deasupra capului, fără nicio grijă să-și ascundă numele. Pe această carte de vizită scria, ca și pe uriașul cufăr coborât din vagonul de bagaje:

Anton Lupan
Ingénieur

— Unde ducem cufărul, boierule? întrebă unul dintre hamali.

— Căutați o birjă, vin și eu numaidecât! porunci călătorul ciudat.

Apoi se apropie de locomotivă, aruncă asupra ei un ochi cercetător și, ridicând capul, îi zâmbi mecanicului într-un chip care arăta că nu-s la primul lor schimb de priviri.

— Ei, mulțumit de călătorie, domnule? îl întrebă mecanicul, de sus.

— De la Barboși încoace ai lăsat-o mai domol, răspunse Anton Lupan, căruia să-i spunem pe numele lui, odată ce i l-am aflat.

Mecanicul ridică din umeri, vrând să arate că nu-i vina lui:

— E terasamentul slab... Și p-omă, podurile astea de lemn! Aud că o să le schimbe ori o să le întărească. La anu' o să mergem cu patruzeci de kilometri pe oră...

După ce mai schimbă câteva cuvinte cu omul de pe locomotivă, călătorul nostru își luă rămas-bun de la el și se îndreptă spre ieșire, nu înainte de a arunca o privire asupra construcțiilor din jur. Era vădit că înnoirile acestea îl interesau cum nu se poate mai mult. Aceeași dorință de a vedea totul, de a afla, de a nu scăpa nimic din ochi îl făcuse să coboare prin gări, în timpul opririlor mai lungi, să cerceteze șinele, traversele, macazurile, semafoarele, să intre în vorbă cu mecanicul, ca și când ar fi fost inspector la drumul de fier.

În spatele gării, hamalii încărcau anevoie cufărul într-o birjă micuță, cu un singur cal.

— Dumneata suic-te colea, pe capră, boierule, că-n spate nu mai ai loc! zise birjarul, uitându-se amărât când la cufăr, când la calul slăbuț.

— N-avea grijă de mine, răspunse stăpânul cufărului. Eu am să merg pe jos.

— Încotro o luăm?

— Mână în port!

Birjarul ridică sprâncenele mirat:

— În port? D-apoi acu' nu-i niciun vapor!

— Dumneata mână, și-om vedea acolo ce-o fi.

Zicând acestea, călătorul porni la deal, spre oraș, cu pelerina și cu șapca la subsuoară, cu micul geamantan în mână, lăsându-l pe birjar singur, ca și cum nu i-ar mai fi păsat de el; de bună seamă, sau era un om cu capul în nori, sau avea o încredere desăvârșită în semenii săi și mai cu seamă în birjari.

Omul de pe capră ridică din umeri a nedumerire, dar, ca să nu-și mai bată capul cu un călător zănatic, smuci hăturile și porni spre locul poruncit. Ajungând în port își aruncă ochii în sus și-n jos, pe cheiul aproape pustiu, și nezărindu-și mușteriu nicăieri, rămase încurcat, în așteptarea lui.

În față tocmai acostase o corabie grecească și căpitanul, cu boneta dată pe ceafă, cu haina descheiată la gât, se certa furios și nădușit cu echipajul, mușcând cu năduf dintr-un capăt de trabuc. Doi oameni săriseră pe mal și legau vasul, înnodând alene parâmele de bintele aflate în marginea cheiului.

— Bre Lachi, bre Ismail! strigă căpitanul pe limba grecească, în gura tambuchiului de la prova. Lăsați berbecu' acu' și veniți să dați o mână de ajutor! N-auziți, bre, neam de pezevenghi?!

Birjarul se uită nepăsător la el, se mai uită o dată pe chei, mormăi ceva, apoi își ridică gulerul, își băgă mâinile în sân și începu a picoti, cu capul în piept.

Între timp, călătorul nostru, Anton Lupan, urca strada la deal, spre oraș, să zici că uitase de cufăr și de port. Curiozitatea din privirile lui nu mai părea așa de vie ca la început, ceea ce dovedea că locurile îi erau cunoscute și nu înfățișau pentru el nimic

nou. În schimb, între sprâncene i se iviseră două cute grele, semnul unei neliniști, unei mâhniri care nu se văzuse până atunci.

Pe o parte și pe alta a străzii se înșirau magazinele închise, cu drugi de fier puși de-a curmezișul ușilor, prăvălii cu obloanele trase, fiindcă era zi de duminică, frizerii, cafelele, birturi și alte felurite locante nu prea înțesate de mușterii. Cartierul, aflat între gară și port, trăia mai viu, pesemne, în zilele de lucru, când aici se vânturau mărfuri de la vapor la tren sau de la tren la vapor, în locul acesta de înnăditură a negoțului dintre Apus și Orient.

Anton Lupan merse astfel pe trotuarul aproape pustiu vreo câteva sute de metri, fără ca semnul de îngrijorare de pe chip să-l fi părăsit, până ce ajunsese la biroul domnului Iacomachi, unde mai fusese odată acum câteva luni. Nu nădăjduia să aibă o veste mai bună decât rândul trecut, totuși, de vreme ce era în oraș, inima nu-l lăsa să plece mai departe înainte de-a afla dacă, prin cine știe ce minune, nu venise o știre nouă între timp.

Ușa biroului scoase din somnul lui duminical clopoțelul de alamă atârnat sus de pervaz ca la dughene și frizerii, și odată cu clinchetul care se răspândește până în fund, un băiețuș aflat la o masă schiloadă, în colțul încăperii, lângă soba de tuci, sări în picioare, cu ochii cârpiți, privind zăpăcit la nou-venit.

— Unde-i kir Iacomachi? întrebă vizitatorul neașteptat, înaintând spre fund.

Drept răspuns, băiatul, care pesemne nu înțelegea graiul românesc, se repezi la o ușă din lături și începu să strige, în sus, spre capătul unei scări, cu glasul plângăreț și speriat, ca și cum ar fi cerut ajutor:

— Kiria!... Kiria!

În liniștea desăvârșită a casei se auziră scările scârțâind sub pașii cumpăniți ai unui om greoi și nezorit și, după vreo douăzeci de scârțâituri, însoțite de suspine și mormăieli, kir Iacomachi se ivi în ușă, cu papuci de atlas verzui, încovoiați la vârf, cu giubeaua de duminică, neagră, bătută cu fir gălbui și împodobită pe margini cu blană de samur, cu tichie albastră în cap, cu un șirag de mătănie într-o mână, iar în alta cu ciubucul lung, de abanos, pe care Anton Lupan îl cunoștea de rândul trecut.

— Să mă ierți, kir Iacomachi, dacă ți-am stricat tabietul, începu acesta, uitându-se la ciubuc și la mătănie. Cred că mă mai ții minte; am fost la dumneata în noiembrie, anul trecut. Nu cumva s-a auzit ceva, între timp, despre Pierre Vaillant sau despre corabia lui?

Kir Iacomachi se uită la el mirat, sau poate chiar altfel, cum te uiți la un nebun, apoi ridică brațele spre cer, cu mătănie și cu ciubuc, în timp ce mustățile stufoase i se zburleau pe obrazul plin, bine bărbierit, trădând sâcâiala pe care altminteri stăpânul lor și-o ascundea, ca omul obișnuit prin negustorie să fie răbdător și bine-crescut, adică politicoș, după un cuvânt tras din limba lui.

— Te mai vrei dumneata să afli despre un barcazu care a pieritu acum ținți ani, pe timpul de război? Pune-i cruce, cum i-am pus si eu!

Cu aceste cuvinte, negustorul trase din raft un catastif vechi, îl deschise într-un anumit loc și bătu cu dosul palmei în foaia îngălbenită de timp.

— Uite-aiți! zise, citind în catastif. Marfă pornită de la Stambul la trei aprilie o mie optu sute saptezeci si sapte... Masline, untdelemn, orezu, cafea, portocale, limonia – sapte vagoane... Noroc că n-a fostu plătită, altfel mă ruinamu!...

Și, arătând cele două linii încrucișate trase peste lista mărfurilor neprimite, kir Iacomachi încheie, ridicând încă o dată ciubucul și mătâniile spre cer:

— Pune-i cruce, frățicule, cum i-am pus si eu!

Anton Lupan nu se aștepta la o altă veste, totuși nu i se părea la fel de ușor să pună cruce peste viața unui om, cum punea kir Iacomachi pe lista celor șapte vagoane cu mărfuri scufundate undeva în Marea Neagră sau aruncate pe cine știe ce țarm al ei.

După ce își luă rămas-bun de la negustor, ieși în stradă, îngândurat, întrebându-se ce rost mai avusese acest ocol, când era limpede că Pierre Vaillant pierise de mult?... Să mai fi licărit oare undeva, în sufletul lui, vreo speranță, fără să-și dea seama de ea – să-l fi mânat vreun instinct? Sau era numai acea pietate care ne îndeamnă să punem flori pe mormintele celor dispăruți?

Dar ocolul făcut zadarnic în căutarea unui prieten pierdut îi prilejui lui Anton Lupan să întâlnească alt om, prin una din ciudatele întâmplări ale vieții care îți scot în cale, când te aștepți mai puțin, tocmai pe cel de care ai nevoie mai mult.

După ce, părăsind biroul lui kir Iacomachi, călătorul nostru merse un timp pe Calea Domnească, grăbind pasul ca birjarul să nu-l aștepte prea mult, din față, de undeva, îi ajunse la ureche, încă înăbușit, zumzet de glasuri omenești, clinchet de zurgălăi, strigăte, chiote și pocnituri.

Era zi de duminică, așa cum am mai spus, pe la vreo două ceasuri după prânz – și o mulțime de târgoveți, unii mai chipeși, alții mai ponosiți, amestecați cu slujnice, cu ostași în uniforme de dorobanți, cu muncitori de la drumul de fier și cu puzderie de copii, se îndrepta spre locul de unde se auzea chiolhanul pomenit.

După câteva sute de pași, în stânga se deschise un maidan întins. Deasupra mării de capete care-l acoperea se roteau chioșcuri pictate, de călușei, săltau ca niște pești zburători bărci mânuite de tineri îndrăzneți, se ridicau alene și coborau domol policioarele scrâncioburilor țărănești, în strigătele de spaimă sau de plăcere ale publicului femeiesc.

Prin mulțime mișunau limonagii, vânzători de salep, purtând în spate ciudatele lor cazane de alamă, înzorzonate cu fel de fel de marafeturi, cu și fără rost, negustori de turtă dulce, de acadele, de fistic, de halva și rahat, urmați de tot felul de gură-cască și de derbedei. Din loc în loc se vedeau cazane cu ulei fumeșând, în care se rumeneau gogoși, iar prin alte părți sfârâiau grătare încinse, cu cârnați de porc și mușchiuleț.

Anton Lupan se opri în marginea blicului și, cu toată apăsarea sufletească, se pomeni zâmbind. Desigur, privilegiștea nu-i era necunoscută, căci pe lângă zâmbet, nu stârni niciun fel de mirare în ochii lui. După ce cercetă în fugă mulțimea, privirea i se opri asupra unei barăci unde se trăgea la semn – și, o clipă mai târziu, se îndrepta într-acolo, curios, ca și cum ar fi uitat încă o dată de birjarul care-l aștepta în port.

Baraca, înjghebată din scânduri nedate la rindea, avea deasupra o firmă albă, pe care era zugrăvit un dorobanț țeapăn, cu arma la ochi, trăgând în urma unui turc pus pe fugă, cu fesul sărit și cu șalvării verzi găuriți în dos. Dedesubt se puteau citi aceste două versuri, ca reclamă pentru stăpânul barăcii și ca îndemn pentru târgoveți:

*Exersați ochiul și-o mână
Pentru Patria Română!*

O teighea lungă închidea intrarea barăcii și în fața ei stăteau cot la cot mai mulți ochitori, înverșunați pe figurile de tablă înșirate pe peretele din fund, al căror mecanism se încăpățâna să rămână țeapăn, cu toată ploaia de gloanțe abătută asupra lor. Stăpânul întreprinderii și nevasta lui, o femeie grasă cu mustați de flăcău, încărcau armele de zor, înhățând de fiecare dată câte un bănuț – și cu un ochi zâmbeau, mulțumiți, cu altul îi căinau, amărâți, pe ochitorii neghiobi.

În clipa când Anton Lupan se apropia de baracă, din partea cealaltă se ivea un ins zdrențaros, slab și deșirat, un om de vreo treizeci de ani cu o traistă pe umăr și o flintă ruginită sub braț, legănându-se împreună cu aceste poveri, nu prea stăpân pe picioarele lui. Ajuns în fața teighelei, lunganul își lăsa boclucurile jos, se scormoni în buzunar, scoase un bănuț, pe care femeia cu mustați se grăbi să i-l smulgă din mână, primi o pușcă încărcată, își rezemă coatele pe scândură și începu să-și plimbe nesigur țeava armei asupra figurilor din fund.

— Pă care vreți s-o ochesc? întrebă, cu un glas gros și mototolit, de om bine băut.

— Mireasa, nene, ocheste mireasa! strigară mai mulți copii, dezamăgiți de ceilalți ochitori.

Unul dintre aceștia se străduia nevolnic să lovească iepurele de tablă, care de ceasuri întregi fugea stând pe loc.

— Ia cară-te de-aici, mă bețivule! Nu mai încurca lumea și tu! îl repezi disprețuitor pe nou-venitul care-l stânjenea în îndeletnicirea lui.

— Mireasa, nene, mireasa! continuau să strige copiii, neîncrezători și totuși curioși, strânsi grămadă în spatele omului zdrențaros.

Acesta căută cu ochii tulburi mireasa, o zări în marginea din dreapta, duse pușca la ochi și, fără a pierde nicio clipă, apăsă pe trăgaci. Îndată se stârni o muzică gălăgioasă de flașnetă, cu piculine și zurgălăi, și mireasa, la braț cu ofițerul de roșiori, se puse în mișcare, alunecând pe o șină înclinată spre spectatori.

Copiii începură să sară în sus, bătând din palme și strigând bucuroși. Ochitorii ceilalți zâmbiră strâmb.

— Cred și eu c-a nimerit, dacă-i beat! zise unul din ei batjocoritor.

Femeia cu mustăți aruncă o privire nemulțumită bărbatului ei, apoi puse în mâna ochitorului norocos pușca încărcată din nou. După obiceiul de atunci, astăzi uitat, cel ce lovea ținta o dată, avea dreptul să tragă încă un glonț, fără să plătească nimic; dacă lovea zece ținte la rând, ceea ce nu se întâmpla în fiecare zi, căpăta și un premiu, fie o oglindă cu flori pictate în colț, fie o statueta de ghips, fie vreun alt obiect la fel de prețios, după alegerea sa. Iar în sfârșit, cel ce ar fi lovit toate țintele fără să smintească niciun glonț, pe lângă premiul amintit, convenit la fiecare zece figuri, s-ar fi ales pe deasupra cu un pol de aur, îmbogățindu-se la minut, dar asta firește nu se pomenise nicicând, fiindcă altminteri stăpânul barăcii n-ar fi fost prost să se bage într-o treabă care să-l lase mofluz.

— Pă care s-o lovesc? întrebă iarăși ochitorul zdrențaros.

— Ursul, nene, ursul! strigară copiii.

Omul ochi și ursul se răsucii greoi pe fusul de fier, în sunetele flașnetei care prinse să cânte din nou. În jur izbucniră strigăte. Ochitorii ceilalți lăsară puștile pe tejghea și începură să se zgâiască la bețiv, uimiți și încă neîncrezători. Anton Lupan făcu un pas înainte, aproape fără voia lui.

— Fierarul, fierarul! strigară copiii, în sfârșit satisfăcuți.

Bețivul ochi la iuțea și, după pocnitura seacă a tablei atinse de glonț, fierarul, cu obrazul roșu și cu mustăți castanii, începu să miște brațul, lovind cu ciocanul într-o nicovală dispărută de mult de la locul ei.

Auzind flașneta și strigătele copiilor, mulțimea dădu năvală încoace, în timp ce Anton Lupan mai făcea un pas înainte, cu privirea uimită asupra dibaciului ochitor.

Femeia cu mustăți strânse din dinți și se uită pământie la bărbatu-său. Acesta se apropie de bețiv, cu pași hotărâți:

— Hai, gata acu'! îi zise, luându-i pușca din mâini.

Mulțimea se împotrivi:

— Da' de ce? Lasă-l să tragă! E dreptu' lui.

— Pompieru', nene, ochește în pompier!

Stăpânul barăcii se uită cruciș la spectatori, se uită la femeie, la bețiv, scrâșni din dinți, dar n-avu încotro.

Astfel, în strigătele oamenilor și-ale copiilor, în pocniturile seci ale tablei lovite mereu, căzură pe rând iepurele, cerbul, mistrețul, vulpea, se puse în mișcare barca pe lac și pompierul salută mulțimea cu tumba pentru onor.

Aceasta fiind a zecea figură, oamenii, care țineau socoteala, din ce în ce mai înfierbântați, începură să strige:

— Premiul! Premiul, jupâne! Nu-l face uitat!

Jupânul se aplecă peste un cufăr din fund, îi săltă capacul, scoase o statuță de ghips, vopsită țipător, care înfățișa un câine-lup, sau un vițel, sau poate un porc mistreț, dacă nu cumva un animal de prin alte părți – și-l puse cu năduf pe tejghea.

— Hai, acu' du-te! scrâșni printre dinți.

Firește că mulțimea, care ține totdeauna partea celui dibaci, nu se lăsă.

— Înainte! Înainte! săriră oamenii. Ce, jupâne, ți s-a făcut de scărmanat?

— Pitpalacu', nene! strigau copiii. Spălătoreasa!... Grădinarul!... Oaia și berbecul!...

Vaporul, vaporul!...

Ochitorul puse mâna pe pușcă și luă toate țintele la rând, fără greș, stârnind la fiecare lovitură sunetele flașnetei și strigătele mulțimii cuprinse de fiori. Femeia cu mustați se făcuse nevăzută și nu se mai ivi până la sfârșit. Poate umbla să strice vreo mașinărie, în fund, să înțepenească vreuna din figuri...

După alte zece lovituri, ochitorul primi un briceag cu plăsele de fier, pe care se vedea o locomotivă scoțând fum pe coș. Omul mai trase de zece ori și cu asta treaba se sfârși: toate figurile fuseseră lovite pe rând.

— Polul! Polul! începură să strige oamenii, zvrârlindu-și căciulile și pălăriile în sus.

Bâlciul se golise; mai toată lumea se adunase în jurul barăcii, curioasă să vadă cum va fi pân' la sfârșit.

— Haide, scoate polu', scoate-l! continuau să strige cei din față, uitându-se dușmănos la omul de după tejghea, care rămăsese prostit, cu mâinile atârănând pe lângă trup.

— N-am acu'. De unde să-i dau un pol? încercă el s-o încurce. Să vină deseară, că i-l dau!

Mulțimea începu să urle:

— A, nu umbla cu șoalda, jupâne, c-o pățești! De luat știi să iei, da' când e vorba să plătești... Hai, scoate polu' și dă-l creștinului, că e dreptu' lui.

Că hâr, că mâr, jupânul n-avu încotro și începu să scormonească în buzunar, de unde, după multă zăbavă, scoase cu mâna nădușită un bănuț de aur.

— Ia-l și cară-te, sta-ți-ar în gât! zise sugrumat, băgându-l în ochii câștigătorului.

Acesta luă banul, îl privi pe o parte, pe alta, îl încercă în dinți, îl frecă de mâneca zdrențuită, îl mai privi o dată, apoi în sfârșit îl băgă în buzunar și întinse mâna după pușcă, să tragă din nou.

— Ce mai vrei?

— Hai de la început. Ce, ori nu te ții?...

Jupânul se făcu roșu – și, cu ochii ieșiți din cap, prinse a răcni:

— Cară-te de aici, bețivule! N-am bani d-aruncat în vânt!...

Între acestea, Anton Lupan, care nu-și mai putuse lua ochii, din ce în ce mai uimiți, de la iscusitul țintaș, făcu încă doi pași și, ajungând lângă el, îi puse mâna pe braț; găsi-se, când se aștepta mai puțin, omul de care avea nevoie mai mult pentru planurile lui. Fiindcă, așa cum putuse să-l cântărească din ochi, și ochii nu-l înșelaseră decât rareori,

omul din fața sa, deși beat, părea să aibă și alte virtuți, pe lângă nemaipomenita lui dibăcie de trăgător.

— Hai cu mine, băiete! îi zise, într-un chip căruia nu i te puteai împotrivi.

Totuși, omul zdrențaros șovăi, cu ochii la țintele din fund.

— Închid, dau foc, nu mai pot! răcnea stăpânul barăcii, scos din minți.

Anton Lupan strânse brațul ochitorului și-l trase după el, cu un gest blând, dar hotărât:

— Haide, și-o să câștigi mai mult decât un pol!

Înduplecat nu de aceste vorbe, ci de hotărârea pe care o simțea în glasul străinului, de data asta omul nu mai zăbovi decât ca să-și ia traista, flinta lăsată jos, mistrețul de ipsos și briceagul cu locomotiva scoțând fum pe coș.

Ajungând în marginea maidanului, unde mulțimea se rărea, Anton Lupan întoarse capul spre însoțitorul său și-l întrebă:

— Cum te cheamă, flăcăule?

Acesta vru să mârâie arțăgos: „Da' ce treabă ai dumneata?” – însă ridicând ochii întâlni un zâmbet atât de deschis și de frățesc, încât se simți câștigat pe loc.

— Ieremia mă cheamă! răspunse încrezător.

— Ai fi cel care a intrat cu oiștea în gard?

Omul râse cu gura până la urechi, din ce în ce mai voios:

— Nu, ăla e frate-miu, că ne-am nemerit doi frați să ne cheme la fel.

Acum fu rândul lui Anton Lupan să izbucnească în râs. Cu asta, orice urmă de gheață se rupse între ei.

— Prin urmare, am să-ți zic Ieremia. Om vedea ce-om face dacă ne-om întâlni și cu fratele tău. Pe mine mă cheamă Anton Lupan.

— Anton?... Era la noi în sat un dascăl la biserică de-l chema la fel. O fi nume popesc?

— N-aș putea să-ți spun, dar după câte știu n-am avut niciun popă în neam.

— Așa?!... făcu Ieremia mirat. Vezi că la noi în sat pe oameni îi cheamă ori Ion, ori Vasile, ori Ieremia, ca pe mine, ori Haralamb, ca pe vără-miu. Mai e și unul Marin, da' ăla a venit tocmai de peste Olt. Anton l-a chemat numai pe dascăl... Și dacă te cheamă Anton, de ce-ți mai zice și Lupan?

— ăsta-i numele de familie. Pe la voi nu-i tot așa?

— Chiar așa nu-i, ori știu eu?!... Noi zicem: Ieremia al lui nea Ion, Haralamb al lui moș Vasile...

— Ei, vezi? Altfel cum să-i deosebești între ei?

— Mda, când te cheamă Ieremia. Dar când te cheamă Anton, cu cine aș putea să te asemuiesc? Cu dascălul de la noi din sat? Păi ăla a murit de mult...

Și zicând acestea, Ieremia se puse iarăși pe râs. Râse și Anton Lupan, deși cam stânjenit, fiindcă o clipă nu-și dădu seama dacă are de-a face cu un om glumeț sau cu un cârcotaș. Pe urmă, ca să schimbe vorba, întrebă:

— La spune, Ieremie, ai vreo treabă aici în târg?

— Până una-alta nu, da' acu', dac-or înverzi copacii, gândesc să-mi cumpăr o foarfecă și să m-apuc de tăiat frunză la câini.

Anton Lupan râse din nou, în timp ce căuta cu ochii o cârciumă, ori ceva de acest fel, unde să se oprească o clipă să-și omenească însoțitorul și să-l descoasă fără zor, gândindu-se că la o nevoie ca asta birjarul putea să-l aștepte oricât. Dar văzând că toate locanțele din jur erau pline de lume gălăgioasă, pusă pe chef, merse mai departe, coborând spre port. Din când în când își arunca ochii spre stânga, cercetându-l pe Ieremia, care mergea alături voios, fără să întrebe nimic, nici măcar încotro ostenesc. Nici urmă de beție nu se mai vedea pe chipul lui, de parcă nu el fusese cel ce adineauri se apropiase de baracă mergând pe trei cărări.

— Unde ai învățat să ochești așa de bine? îl iscodi după un timp, uitându-se la flinta din mâna lui.

— La Grivița, c-aveam gloanțe din belșug și fesuri turcești să le iei la ochi câte vrei.

— Și cum, mai înainte n-ai mânuit pușca?

— Ba de mânuit am mânuit-o până m-am spetit, când m-a luat la reghiment, numai că de tras, am tras mai puțin. Da' eu, vezi dumneata, cum am dus-o la ochi, parcă m-am simțit frate cu ea...

La aceste vorbe, Anton Lupan îl privi mai iscoditor. Omul de lângă el, înalt din cale-afară, să fi zis că-i deșirat dacă n-ar fi fost destul de spătos, avea un cap cam micuț pentru trupul lui, un cap de păsăroi, cu nasul ascuțit, cu ochii apropiați, când vicleni, când glumeți, cu bărbia îngustă și cu obrazul plin de țepi. Purta un fel de cioareci hărtăniți, strânși cu nojițele opincilor până sub genunchi, dar în sus avea o haină de marinar, peticită cam peste tot, care nu se potrivea nici cu cioarecii, nici cu căciula de oaie din cap.

— Și cu flinta asta ce faci? îl întrebă mai departe Anton Lupan, fără să fi pătruns taina ciudatei lui îmbrăcăminți.

— O țin așa, să zic și eu că am ceva. Am fost cu ea paznic la un boier, colo, peste Brateș.

— Vreo meserie ai învățat?

— Sunt marangoz, domnule, numai că, de când cu războiul, nu găsesc de lucru defel. Înainte mai veneau turcii, grecii și mai ciocăneam câte ceva la barcazurile lor. Ori mă duceam la Tulcea și lucram bărci pentru pescari. Acu' grecii vin mai rar că-s cam speriați, iar turcii, de, or fi supărați pe noi.

— Ceva carte ai învățat?

— Câtă a uitat meșterul meu.

— Știi să citești, să scrii, să socotești?

— Taman cât trebuie ca să nu zică lumea că-s prea prost.

Anton Lupan tăcu un timp, gânditor, apoi întoarse capul spre el și-l întrebă, fără înconjur:

— Ascultă, Ieremie, ai vrea să pornești cu mine la drum? După cât bag de seamă, rosturi prea multe nu ai aici în târg.

— Și nici în altă parte, domnule. Încotro s-o pornim?

— Așa, spre capătul lumii...

Aici Ieremia micșoră pasul fără voia lui și, dându-și căciula pe spate, se scărpină în creștet, îndoit.

— N-o fi prea departe? zise, uitându-se cam chiorâș la vecinul său, cu teama că acesta îl lua peste picior.

— Departe, e drept! răspunse Anton Lupan hotărât să nu umble cu amăgeli.

Or, pe Ieremia tocmai răspunsul lui îl zgândări, fiindcă părea cu totul și cu totul serios – și îl făcea să simtă furtivești peste tot, și-n inimă, și-n creier, și-n trup.

Bănuind ce se întâmplă cu el, Anton Lupan zâmbi mulțumit și-l lăsă un timp să fiarbă așa, în zeama lui, apoi îl întrebă parcă într-o doară, ca și când ar fi vrut să schimbe vorba de la început:

— Pe mare ai fost vreodată? Ți-o fi teamă de ea?

— Teamă?... Iacă zău că nu știu. Da' de cunoscut o cunosc; doi ani am fost dulgher pe un caic turcesc și-am tot umblat, pe la Stambul, pe la Salonic, ba am ajuns chiar și la Pireu.

Anton Lupan tresări, surprins, și chipul i se luminează mai mult; deci omul său era chiar mai încercat decât bănuise el; se cuvenea să nu-l mai scape din mâini, altul pe măsura lui fiind greu de găsit.

— De băut bei mereu sau numai așa, la sărbători? îl iscodi mai departe, dezvăluindu-și singura îndoială care-l îngrijora într-adevăr.

Ieremia se uită la el, apoi își lasă ochii în jos rușinat:

— Da' de unde, domnule, nici măcar la sărbători!... S-a întâmplat o istorie afurisită, de m-ai văzut dumneata beat.

— Ce istorie? stăruie Anton Lupan.

— Ia, o istorie! Să zic c-a fost nuntă, aș greși, da' altfel, ce naiba a fost? Am un potlogar de văr la Sulina, vărul Haralamb, și el tot marangoz, că noi acasă n-am avut pământul nostru și-am venit de mici la oraș să învățăm meșteșug... Acu' e la Sulina, cum spusei, lucrează de astă-vară la șantier, adică la reparat vapoare, la austrieci – că el nu-i numai marangoz, e și fierar, meșter bun altminteri, de! – păcat că n-are și minte în cap! Ei, și când a venit dezghețu', să fie de-atunci vreo trei săptămâni, m-am pomenit cu el în călduri, aici pe capul meu, că vrea să se însoare, să intre în rândul oamenilor: „Altminteri – zice – îmi iau lumea în cap, măi vere Ieremie, ori mă spânzur, așa nu